

τύβη

ΕΝΤΥΠΟΝ ΤΕΡΠΙΝΟΝ τῆς ΦΑΙΔΡΑΣ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΣ

Χριστούγεννα 2023 * ΦΥΛΛΟΝ 22ον

Ὁ Σεφέρης, τὸ Νόμπελ, ἡ ἐπιτιμοποίηση καὶ ἡ ξυλουργική

Λάμπρος Βαρελάς

Ἡ μεγάλη εἰκόνα εἶναι σχετικὰ γνωστή: Μετὰ ἀπὸ διάφορες ἀποτυχημένες ὑποψηφιότητες νὰ λάβει τὸ βραβεῖο Νόμπελ ἕνας Ἕλληνας λογοτέχνης (τότε ἀκόμη πὺρὶ ἄπονομή τοῦ βραβείου εἶχε σημαντικὴ ἀξία: Ὁ Γεώργιος Σουρῆς, ὁ Κωστής Παλαμᾶς, ὁ Νίκος Καζαντζάκης, ὁ Ἄγγελος Σικελιανός, ὁ Στράτης Μυριβήλης), στὶς 24 Ὀκτωβρίου 1963 ἡ Σουηδικὴ Ἀκαδημία (χάρη καὶ στὶς ἐνέργειες τῶν Μπέργιε Κνὲς καὶ τοῦ Στοῦρε Λινέρ) ἔστειλε τηλεγράφημα στὴν Ἀθήνα ὅτι ὁ τελικὸς νικητὴς ἦταν ὁ Ἕλληνας ποιητὴς (μεταξὺ ἄλλων ἰσχυρῶν ὑποψηφίων: Ζὰν Πὼλ Σάρτρ, Πάμπλο Νερούδα, Σάμουελ Μπέκετ). Στὴν ἀπονομὴ πὺρ ἔγινε στὶς 10 Δεκεμβρίου ὁ Σεφέρης ἐκφώνησε τὸν σύντομο ἀλλὰ ἐπιβλητικὸ χαιρετισμὸ τοῦ τοῦζοντας τὴ σημασία τῆς βράβευσης γιὰ τὶς χώρες μὲ μικρὴ δύναμη στὸν κόσμο.

Ἡ εἶδηση τῆς βράβευσης συζητήθηκε φυσικὰ στὶς ἑλληνικὲς ἐφημερίδες μὲ ἐπαίνους. Ὅχι τόσοσ πολλοὺς ὅπως ἴσως θὰ ἀναμενόταν γιὰ τὸ πρῶτο Νόμπελ. Ἡ οἰκογένεια Σεφέρη καὶ εἰδικὰ ἡ Μαρώ ἀλλὰ καὶ ὁ Γιώργος Σαββίδης, φίλος τοῦ Σεφέρη, μιλοῦν γιὰ «μουγκαμάρα καὶ φθόνο». Εἶναι θρυλικὴ ἡ πρώτη φωτογραφία πὺρ διακινήθηκε στὸν τύπο, μὲ τὴ Μαρώ νὰ ἀσπάζεται τὸν Σεφέρη μπροστὰ στοὺς δημοσιογράφους πὺρ ἔσπευσαν νὰ μιλήσουν μὲ τὸν ποιητὴ ἀμέσως μόλις ἔγινε γνωστὴ ἡ εἶδηση τῆς βράβευσης. Ἐνα ἀπὸ τὰ πὺρ χαριτωμένα συμβάντα ἐκείνης τῆς ἡμέρας, πὺρ ἔγινε ἀνέκδοτο καὶ θέμα γιὰ τοὺς σκιτσογράφους, ἦταν ἡ δήλωση τοῦ Σεφέρη στοὺς δημοσιογράφους πὺρ τὶς ἐλεύθερες ὥρες τοῦ ἀσχολοῦνταν μὲ τὴν ξυλουργική. «Ὁ Σεφέρης ἤθελε νὰ γίνε μαραγκὸς» ἦταν ὁ τίτλος ἑνὸς κακεντρεχοῦς σημειώματος σὲ ἀλεξανδρινὴ ἐφημερίδα, ἐνὺ ἕνας ταξίτζης, ἀκούγοντας τοὺς δημοσιογράφους πὺρ μετέφερε νὰ συζητοῦν τὴν ἐξιολόγηση τοῦ Σεφέρη, ὅταν ἔφτασε στὴν πιὰτσα διηγήθηκε στοὺς συναδέλφους του: «Ὁ Κάποιος Σεφέρης», λέει, «πληρώθηκε ἀπὸ τοὺς Σουηδοὺς κάπου 30 χιλιάδες δολάρια γιὰ κάτι ξύλα πὺρ τοὺς ἔφτιαξε... Αὐτὲς εἶναι δουλειές. Νὰ ἔξερὰ τὸ ἐργοστάσιο πὺρ τὰ πούλησε, θὰ τοὺς τὰ σκάλιζε ἐγὼ μὲ τὰ μισὰ λεφτά». Τὸ συμβὰν κυκλοφόρησε σὲ ἀνέκδοτο στὰ δημοσιογραφικὰ γραφεῖα καὶ ὁ σκιτσογράφος Βασίλης Μητρόπουλος τὸ ἀφηγήθηκε μὲ τὴ βουβὴ γλῶσσα τοῦ σκίτσου στὴ μεγάλη κυκλοφορία ἐφημερίδα Ἐλευθερία (27 Ὀκτ. 1963).

Τὶς δυσμενεῖς ἀντιδράσεις (γιατὶ ὑπῆρξαν καὶ αὐτὲς) τὶς καταλαβαίνει κανεὶς εὐκολότερα, ἀν ἀναλογισθεῖ ὅτι τὸ ποδάρι τοῦ φθόνου εἶναι μακρὺ καὶ ὅτι τὸ χρηματικὸ ποσὸ πὺρ συνόδευε τὸ βραβεῖο ἦταν σεβαστὸ (ὁ Σεφέρης τὸ ἔλαβε πλῆρες, μὴ καὶ ἦταν ὁ μοναδικὸς βραβευθεὶς στὸν τομέα τῆς λογοτεχνίας): 265.000 σουηδικὲς κορῶνες, περίπου ἐνάμισι ἑκατομμύριο δραχμὲς. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὑπῆρχε καὶ τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου, πὺρ ἔξηγε ἴσως καὶ τὴ στάση τῆς ἐρ. Ἐστία νὰ εἰρωνευθεῖ τόσο τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Σεφέρη («Ὁ... ἔθνικὸς ποιητὴς!», 18 Ὀκτ. 1963) ὅσο καὶ τὴ βράβευση τοῦ («Βραβεῖον... σαχλαμάρας», 25 Ὀκτ. 1963).

Ὅστόσο οἱ τιμὲς δὲν ἦταν λίγες. ἴσως νὰ μὴν ἦταν τόσες ὄσες τοῦ ἀναλογοῦσαν, ἀλλὰ δὲν ἔπесε πλήρης σιωπή.

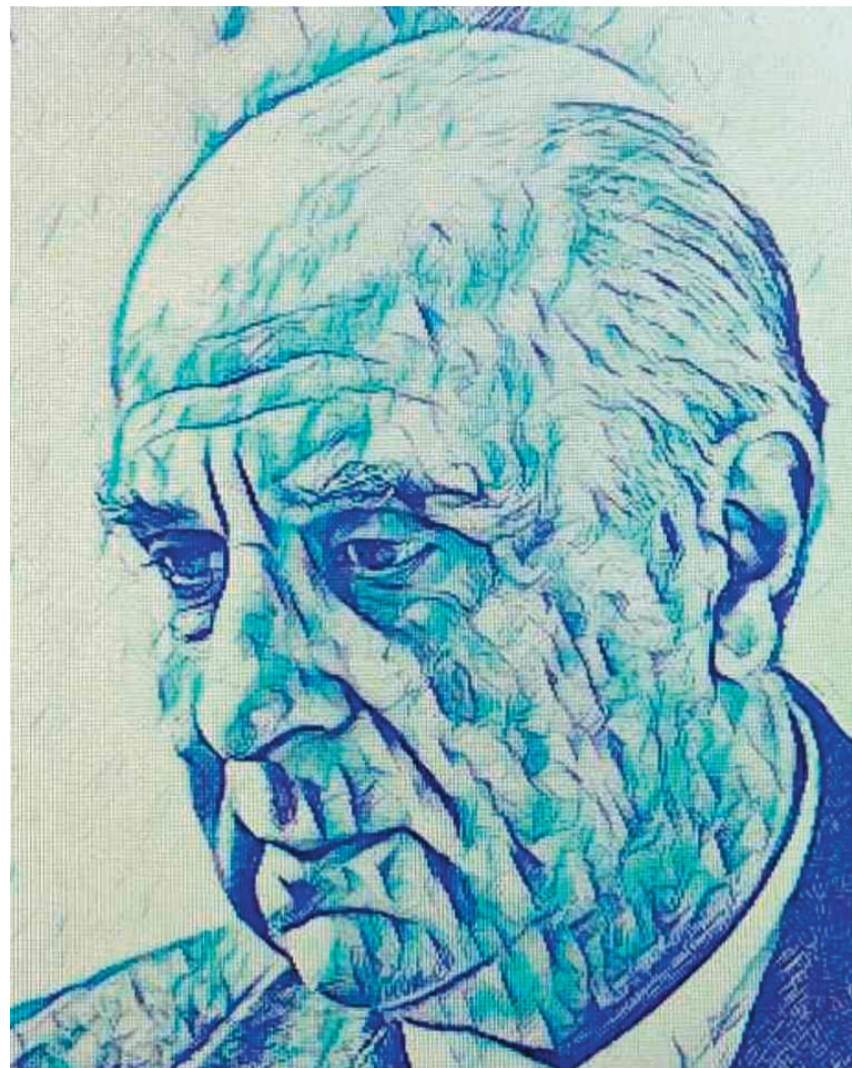
➡ Σελίδα 2.

ΑΓΙΑ-ΝΑΠΑ

Κοπάδια Ρῶσοι, Οὐκρανοὶ, Ρουμᾶνοι, Βρεταννοὶ βόσκουν στὴν θάλασσα, βουλιάζουν στὶς πιαίνες καὶ οἱ μαῦρες λήκυθοι ἀδειες στὴν ἄμμο γύρω στὸ ἀρχαῖο καράβι καθισμένο χάρμω στὸ ὑπόγειο τοῦ Μουσείου. Ἡ δικὴ μου μηχανὴ ἀνεβάζει στροφές, βυθίζεται στὶς θίνες.

Ξενοδοχεῖα: Famagusta, River Rock, Oasis – «Ἐδῶ κορμὰ μὲ τὸ κιλὸ, ἄλιμα, διψασμένα τὴν ἠδονὴ τὸν ἦλιο μὲ τὴν προσωπίδα τὴν χρυσοῦ. Θὰ πάρετε καὶ ἐσεῖς;» Ἡ θάλασσα μελαχροινὴ ἀπεραντοσύνη, μὲ φωνὴ ἔγγραστὴ μὺθῆ καὶ σφραγισμένη, πάντα ἡ ἴδια καὶ ἀς μαστιγώνεται, ὅπως τότε, μὲ hip-hop μουσικὴ καὶ μεθυσμένους κρωγμοὺς, βελάσματα ἀπὸ γίδια θαρρεῖς, γεμάτα βότκα, μὲ ἠλεκτρονικὴ τὴν λιβιδῶ. Χώνεψε τὸ πέλταγος τὸ φῶς νὰ τὸ φυλάξει τόσο ἴδιο μὲ τῆς Πύλου, τὸ ἄλλοτε. Προτοῦ χαράξει σ' ἐνοιωσα, Σάββα Παύλου, νὰ περπατεῖς στὴν ἀκτὴ, μέσα στὸν χάλκινο ἀνεμο, ψάχνοντας τὴν γραπτὴ –μὲ συμπαιθητικὸ μελάνι σὲ Γραμμικὴ Β'– ἀστραπή, μαχαίρι πὺρ κόβει τὴν ψυχὴ στὰ δύο. Τὸ φῶς τοῦ Σεφέρη.

Δημήτρης Κοσμοπόουλος

Καταγραφή

Ἄνεβαίνει τὴν σκάλα. Φυσάει λοζὰ. Σεπτέμβριος. Ἀντικρίζει τὴν ἐπιγραφή, "Γαλήνη, 1892". Πίσω του ἡ θάλασσα καὶ τὸ Προγυμναστήριο. Τὰ κύματα τῆς Σκάλας σκᾶνε ἐδῶ σὲ πέντε, ἐφτά, πέντε συλλαβές. Ἀπότομα σκοτεινιάζει. Κρῶνει. Στὰ νερά τῆς Κύπρου ἀνομιές, ἀνέρα ὀρθογραφικὰ λάθη στὸ σῶμα τοῦ νησιοῦ. Φωνὲς ἀπιαστες καταποντίζονται. Κορυτσά –τὰ βροντὰ χιονίζουσε πραγματικότητά. Στὴν Πλάκα, "φύλλα ἀπὸ σκουριασμένο τενεκε" κάνουνε χαλὴ νὰ πατήσεις, εἰσερχόμενος στὴ βιβλιοθήκη. Ἀνάβει τὸν καπνὸ του καὶ ἀνοίγει. Elliot, χαϊδεύοντας τὰ λονδρέζικα κόμματα τῆς ποίησης, τὶς ἄνω τελείες, τὴν ἔλλειψη θαυμαστικῶν. Μυρρίζει κудώνι, ἡ βάρκα στὰ Βουρλά παλεύει. Ξυπνάει. Πιάνει νὰ συνεχίσει τὸ γράμμα. Ξημέρωσε.

Ἄντωνης Ν. Παπαβασιλείου

ΟΡΝΙΘΟΣΚΑΛΙΣΜΑΤΑ ΩΣ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ Γ. Σ.

Στὸν Παντελὴ Βουτουρῆ

Στράτης ἐδῶ Θάλασσινὸς ἀλλοῦ Μαθιὸς Πασκάλης ὁ δεκαπεντασὺλλαβος στυλῶνεται καὶ πάλι Ἐλιοτ Βαλερὺ μὰ καὶ Καβάφης ὑπὸ μάλης σὲ ἀσφοδελοὺς λεμῶνες ὅπου ἡ ποίηση ἀναθάλλει

μ' ἐξάντες θεοδύλιχος καὶ πετροκαλαμῆθρες καὶ μ' ἐντεψύζικα γιὰ ῥίμες λαῦρες καὶ ἀκαμάτρες γιὰ γάτες τ' Ἀι-Νικόλα σὲ σκεπὲς πού 'ν' ἀπὸ πλῆθρες τ' ἀηδόνα δὲν σ' ἀφήνουνε νὰ κοιμηθεῖς στὶς Πλάτρες

καὶ κάτι στίχοι ἀκόμα πὺρ σημαδιακοὶ καὶ λίαν σεμνοὶ μὰ μὲ βρυγμοὺς δδόντων καὶ μὲ κρότους γνάθων στὴν Κορυτσά ἢ στὴ Βηρυττὸ μὰ καὶ ἐς γῆν ἐναλλάαν (στὴν Κύπρο) πὺρ τὸ γένος τυραννιέται ἐπὶ ἀσπαλάθων

σὲ μῦρες μέρες μέρες μέρες ὄλο σημειώσεις συκαμουριές ἡμερολόγια ὡ λύρα μὲς στὴ δίνη καυρῶν ἐνάτωντων καὶ πρακτόρων τὶ νὰ πρωτοσώσεις Γουὺ Σουὺ θὰ σὲ θυμοῦνται πάντοτε Δικαιοσύνη

Γιώργος Κεντρωτῆς

➡ Σελὶς 2

➡ Ντῆνος Ἀγραφιῶτης
➡ Γιώργος Δελιόπουλος
➡ Β.Π. Καραγιάννης

Ὁ ὄνειροκρίτης τοῦ Σεφέρη¹

Ἡ οἰκογένεια τοῦ ποιητῆ στὴ Σμύρνη, ὅπως καὶ πάρα πολλὲς ἄλλες οἰκογένειες τοῦ ἀπανταχοῦ ἑλληνισμοῦ ὑποθέτω, πρέπει νὰ εἶχε καθημερινὴ δόσοληψία μὲ τὰ ὄνειρα τῆς προηγούμενης βραδιάς. Ὁ Σεφέρης ἐξομολογεῖται πὺρ, ὄντας παιδί, ἀκούγε μὲ προσήλωση τὶς γυναῖκες τοῦ σπιτιοῦ τοῦ νὰ ἐξηγοῦν τὰ ὄνειρα καὶ, ἀκόμη, θυμᾶται τὸν πλανόδιο βιβλιοπώλῃ πὺρ διαλαλοῦσε τὰ βιβλία του –ἀνάμεσά τους καὶ τὸν Μέναν Ὀνειροκρίτη. Αὐτὴ ἡ ἀπὸ νωρὶς ἐξοικειωσὴ του μὲ τὸν κόσμον καὶ μὲ τὰ συμφραζόμενα τῶν ὄνειρων τὸν ὀδηγεῖ στὴ σταδιακὴ διαμόρφωση ἑνὸς προσωπικοῦ ὄνειροκριτικοῦ κώδικα, πρᾶγμα πὺρ συνήθως συμβαίνει μὲ ὄλους τοὺς ὄνειρευόμενους. Σχολιάζοντας ὄνειρὸ του σημειώνει: «Ἐλεγα δὲν εἶμαι ἀρκετὸς νὰ τὸ ἀναλύσω τὸ παραπάνω ὄνειρο ὄμως, γιὰ μένα, εἶναι διδακτικὸ. Θέλω νὰ πῶ: σύμφωνα μὲ τὴν προσωπικὴ μου ὄνειροκριτικὴ, ἀν καθόλου παραδεχτοῦμε πὺρ ὑπάρχει τέτοιο πρᾶγμα. Ἐμένα μὲ φαίνεται πὺρ πρέπει νὰ ὑπάρχει ὄ δηλαδή πὺρ ἔπειτα ἀπὸ τὴ μακρὰ συμβίωσή μας μὲ τὸν κόσμον τοῦ ὕπνου, πρέπει νὰ ἔχουμε ἀναπτύξει ἀσυναίσθητα κάποιον ἐνστικτο πὺρ ὀσμίζεται ποιά εἶναι ἡ φυλὴ τοῦ ὄνειρου πὺρ εἶδαμε τὴν περασμένη αὐγὴ ἔξερὶ νὰ νιώσει, θὰ ἔλεγα, τὴν ἀφὴ τοῦ ὄνειρου» (Δοκιμὲς Β', σ. 327-328). Χαρακτηριστικὰ παραδείγματα τὰ ὄνειρά του στὶς Μέρες Α', σ. 78-79 καὶ στὶς Μέρες Ζ', σ. 116, τῶν ὁποῦν τὴν προέλευση ἐξηγεῖ, συνδέοντάς τα μὲ πραγματικὰ γεγονότα πὺρ εἶχε ζήσει πρὶν ἀπὸ λίγες ἡμέρες. Κάποτε, ὄμως, ἀδυνατεῖ νὰ τὰ ἐρμηνεύσει. Στὰ 1954, π.χ., καταγράφει ἕνα ὄνειρο στὸ ὁποῖο βρίσκεται νὰ συζητᾶ μὲ τὸν Τσώρτσιλ καὶ τὸν Γ.Κ. Κατσίμπαλη ἠμνημονεύου λόγια τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου καὶ στὸ τέλος ἀναλύονται καὶ οἱ τρεῖς τους σὲ λυγμοὺς! «Ὁνειρο: πὺρ δὲν μποροῦ νὰ ἐξηγηθῶ», γράφει. «Συνήθως τὰ ἐξηγῶ ἢ μᾶλλον βλέπω τὰ συστατικά τους» (Μέρες ΣΤ', σ. 119). Στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς προσωπικῆς ὄνειροκριτικῆς ἐντάσσεται, κατὰ τὴ γνώμη μου, καὶ ἡ προτίμηση τοῦ Σεφέρη γιὰ τὴ λαϊκὴ, τὴν παραδοσιακὴν ἀν θέλατε, μέθοδο ἐρμηνείας τῶν ὄνειρων, ὅπως τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἀκόλουθο περιστατικὸ, ὅταν βρίσκεται τὸ 1946 στὸν Πόρο: «Ἀπὸ προχτὲς χωρὶς ἠλεκτρικὸ, κἀκαν οἱ ἀσφάλειες. Σήμερα ἡ Εὐαγγελία τῆς λέμε τὸ πάθλημα. Ἀποκρίνεται: "Σὰς εἶδα στὸν ὕπνο μου στεναχωρημένους αὐτὸ θὰ ἦταν". Ἡ γλῶσσα τῶν ὄνειρων καὶ γιὰ τὰ μικροπράγματα, τόσο φυσικὴ. Μαντατοφόροι πὺρ καταδέχονται καὶ τὶς ταπεινὲς δουλειές. Οἱ διανοούμενοι τὰ καμαν νὰ μιλοῦν μὲ τὴ σάλπιγγα τῆς Ἱερῆς ἢ μὲ κλαπαδόρα» (Μέρες Ε', σ. 79).

Αὐτὴ ἡ ἀντίληψη δὲν σημαίνει πὺρ ὁ Σεφέρης ἀπορρίπτει τὶς φροῦδικὲς ἐρμηνείες διαβάζει Φρόντ ἤδη τὸ 1935 (Μέρες Γ', σ. 24) καὶ τὸν ἀναφέρει ἀρκετὲς φορὲς στὰ κείμενά του, ὄχι κατ' ἀνάγκη μὲ ἀφορμὲς ὄνειρων. Ἐξ ἄλλου, ἡ γαλλικὴ μετάφραση τῆς φροῦδικῆς ἐρμηνείας τῶν ὄνειρων, ἐκδοσὴ τοῦ 1925, σίζεται στὴ βιβλιοθήκη του μὲ σημειώσεις στὰ περιθώρια. Κάποτε ὁ ποιητὴς προβληματίζεται γιὰ τὴν ὕψη καὶ τὴ σύσταση τοῦ ὄνειρου. Σχετικὸ παράδειγμα ἡ ἐγγραφή τῆς 11ης Δεκεμβρίου 1950: «Ὁνειρο: ὁ ἄλλος ἐκφραζόταν ὅπως τὸ συνηθίζει, ἀλλὰ ἦταν συνάμα ἐγὼ. Πρόσεξε στὰ ὄνειρα τοῦτο τὸν κυματισμὸ ἢ τὴ ρευστότητα τοῦ ἐγῶ: ὅταν δὲν ξέρεται ἀν τὸ πρόσωπο τοῦ ἄλλου ἐκφράζει ἢ ὄχι καὶ ἐσένα» (Μέρες Ε', σ. 231).

Στοιχεῖο πὺρ καθορίζει ἐν πολλοῖς τὸ εἶδος καὶ τὴν ποιότητα μερικῶν σεφερικῶν ὄνειρων εἶναι οἱ κάθε μορφῆς ψυχολογικὲς ἐπιβαρύνσεις ἀπὸ τὸ δημόσιο λειτουργημά του. Σὲ διαφορητικὲς περιόδους τῆς ζωῆς του, σημειώνει μὴ ταυτῶση παρατήρηση: «Τὰ ὄνειρά μου (τοῦ ὕπνου) εἶναι διαφταγμένα ἀπὸ παραστάσεις τῆς δημόσιας ζωῆς μου, καὶ οἱ μὲνολογοὶ μου (σήμερα νωρὶς τ' ἀπόγεμα ἕκανα ἕνα μακρὺ περίπατο στὸ δρόμο τοῦ μοναστηριοῦ) εἶναι γεμάτοι ἀπὸ ἐπιφανήματα τῆς ἴδιας λογῆς. Κουβαλοῦ πολλὸ βρωμιὰ μέσα μου –πὺρ πρέπει νὰ φύγει» (Μέρες Ε', σ. 52). «Αἰσθάνθηκα ἐπικίνδυνον τὴν δημόσια δουλειὰ μου, ἀκριβῶς ὅταν τὴν ἔνωσα νὰ σαγκῶνε ἐκεῖ (ὅταν "ἄλλα πράγματα" ἀρχίζουν νὰ ἐπεμβαίνουν στὸ ἀσυνείδητό μας): ὅταν ἄρχισε, στὶς ἀρχὲς τοῦ πολέμου, νὰ φανερωῦνται αὐτὸ στὰ ὄνειρά μου» (Δοκιμὲς Β', σ. 194).

Ἀπὸ τούτῃ τὴν ἀποψη, τὰ σεφερικὰ ὄνειρα πὺρ μποροῦν νὰ ἐνταχθοῦν σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία δὲν εἶναι, ἀσφαλῶς, λογοτεχνικά. Ἀν τῆρησουμε τὶς κατατάξεις τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου Ἀρτεμίδωρου Δαλδιδωροῦ, πρόκειται γιὰ ἐνύπνια. Μὲ τὸν ὄρο "ἐνύπνιον" ὁ Ἀρτεμίδωρος χαρακτηρίζει τὰ ὄνειρα πὺρ προκαλοῦνται ἀπὸ κάποια σωματικὴ ἢ ψυχικὴ στέρηση ἢ κάποια ἐντονη ἐπιθυμία καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἀναφέρονται στὸ μέλλον ἀλλὰ στὸ παρὸν τοῦ ὄνειρευόμενου. («Ταῦτῃ γὰρ ὄνειρος ἐνύπνιον διαφέρει, ἢ συμβέβηκε τῷ μὲν εἶναι σημαντικῶ τῶν μελλόντων, τῷ δὲ τῶν ὄντων»). Ἐδῶ ἀκριβῶς ταιριάζει καὶ ἡ γνωστὴ παροιμία «ὁ πεινασμένος καρβέλια ὄνειρεύεται». Ἀξίζει νομίζω νὰ σημειωθεῖ καὶ μὴ φράση τοῦ Σεφέρη, γραμμικὴ ὅταν ἐπισκέπτεται τὸ 1960 τὴν ἀγγλικὴ κωμόπολη Λάουθ, ὅπου ἔζησε καὶ τάφηκε ὁ Ἄνδρέας Κάλβος. Προσπαθεῖ νὰ φανταστεῖ πὺρ ζοῦσε ὁ Ζακύνθιος ποιητὴς στὸ «διδασκαλεῖο πορτιανῶν δεσποινίδων» πὺρ διατηροῦσε καὶ διηθῦνε ἡ Ἀγγλίδα γυναῖκα του Σαρλόττα-Αὐγούστα, καὶ καταλήγει: «Δεκαοχτὼ χρόνια χωρὶς μὴ λέξη ἑλληνικά καὶ τὰ ὄνειρά του ἀκόμα, ξενόγλωσσα» (ὅ.π., σ. 113).

Δημήτρης Δασκαλόπουλος

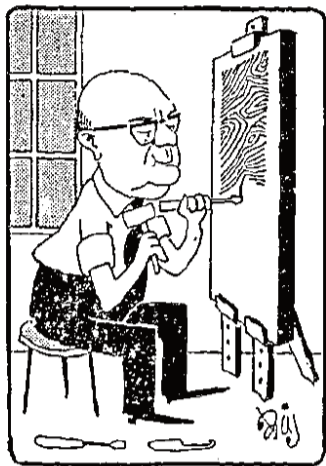
¹Τὸ παρὸν ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα παλαιότερου σχετικοῦ κειμένου μου γιὰ τὰ σεφερικὰ ὄνειρα.

‘Ο Σεφέρης, τὸ Νόμπελ, ἡ ἐπιτιμοποίηση καὶ ἡ ξυλουργικὴ

➤ Ἀπὸ τὴν πρώτη σελίδα.

‘Ο νομπελίστας ποιητὴς ἔλαβε τὸ Χρυσὸ μετάλλιο τῆς πόλης τῶν Ἀθηνῶν (ἀρχὲς Νοεμβρίου 1963), στὶς 19 Νοεμβρίου ὁ Κίμων Φράιερ ἔδωσε διάλεξη στὸ Ἑλληνοαμερικανικὸ Ἐπιμορφωτικὸ Ἰνστιτούτο («Ἡ ποίηση τοῦ Γιώργου Σεφέρη»), στὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτούτο πραγματοποιήθηκε σειρά διαλέξεων ἀφιερωμένες στὸ ἔργο του (ὁ Ἄντρὲ Μιραμπέλ ἔδωσε διάλεξη στὶς 28 Ἰανουαρίου 1964 με θέμα «Σεφέρης. Αἱ εὐρωπαϊκὰ ἀξίαι καὶ ὁ Ἕλληνας»), τὸ Ἐθνικὸν Ἐκπαιδευτήριον Ἀναβρύτων (30.11.1963) γιόρτασε με πρωτοβουλία τῶν μαθητῶν τὴ βράβευση τοῦ Σεφέρη, ἡ Σορβὼν τὸν τίμησε στὶς 19 Δεκεμβρίου 1963 με ὀμιλίες τοῦ πρῶτανι Γκαετὰν Πικόν, τοῦ καθηγητῆ Ἄντρὲ Μιραμπέλ καὶ τοῦ μορφωτικοῦ ἀκόλουθου τῆς ἑλληνικῆς πρεσβείας Γεωργίου Σπυριδάκη, στὴν Ἀθήνα ὁ Γιώργος Μούτσιος διάβασε τὸ Φονικὸ στὴν Ἐκκλησιά (στὸ «Συμπόσιον», 20 Δεκ. 1963, με προλόγισμα τοῦ Θ. Δ. Φραγκόπουλου καὶ μουσικὴ ὑπόκρουση τοῦ Π. Τριανταφυλλίδη), ὁ Μορφωτικὸς Σύλλογος Νέων στὸ Χαλάνδρι φιλοξένησε διάλεξη τοῦ Ἀνδρέα Καραντώνη στὶς 22 Δεκ. 1963, ἐνῶ στὴν Ἀθήνα ἡ Ἑλσα Βεργὴ ὄργάνωσε ἐκδήλωση (23 Δεκ. 1963) με μέλη τοῦ θιάσου

Ἐφ. Ἐλευθερία, 27.10.1963

της ποὺ ἀπήγγειλαν μερικὰ ποιήματά του καὶ διάβασαν πεζὰ του (ὁ Καραντώνης μίλησε γιὰ τὴν ποίησή του, ὁ Ἄρης Δικταῖος γιὰ τὶς Δοκιμὲς του). Ἀλλὰ καὶ λίγο ἀργότερα, στὶς 20 Ἀπριλίου 1964, ἡ Ἐταιρεία Ἑλληνικῶν Σπουδῶν ὄργάνωσε στὴν Ἀθήνα Ποιητικὴ Βραδιά με ὀμιλητὴ τὸν Γάκη Δόξα («Γιώργος Σεφέρης, ὁ ποιητὴς τοῦ Νόμπελ») καὶ ἀπαγγελίες σεφερικών ποιημάτων ἀπὸ ἡθοποιούς. Ἐν τῷ μεταξύ, στὶς ἀρχὲς Ἀπριλίου 1964 ὁ ποιητὴς θὰ διοριστεῖ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου.

Τὰ δύο Πανεπιστήμια τῆς Ἑλλάδας τί στάση κράτησαν; Τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν εἶχε στείλει (μέσω τοῦ πρῶτανι Γεωργίου Κουρμούλη) συγχαρητήριο τηλεγράφημα μὲ ἀνακοινώθηκε ἡ βράβευση τοῦ Σεφέρη, ἀλλὰ περιορίστηκε μόνο σὲ αὐτὴ τὴν ἐνέργεια. Τὴν πράξη τῆς μεγάλης τιμῆς, τῆς ἀπονομῆς τοῦ τίτλου τοῦ ἐπίτιμου διδάκτορα, τὴν ἔκανε τὸ Ἀριστοτελεῖο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, εἰδικὰ ἂν λάβει κανεὶς ὑπόψη ὅτι ἦταν ἡ πρώτη φορά ποὺ ὁ ὑψίστος αὐτὸς ἀκαδημαϊκὸς τίτλος ἀπονεμήθηκε σὲ ποιητὴ. Στὰ τριάντα ὀκτώ—ἔως τότε—χρόνια τοῦ Α.Π.Θ. εἶχαν τιμηθεῖ με τὸν τίτλο αὐτὸ Ἕλληνας καὶ ξένοι ἐπιστήμονες (φιλόλογοι, ἱστορικοί, ἐρευνητές), ἀλλὰ κανένας λογοτέχνης. Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν ἐπιτιμοποίηση τοῦ Σεφέρη ἐλήφθη σὲ συνεδρίαση τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς στὶς 5 Φεβρουαρίου 1964 καὶ ἦταν ὁμόφωνη. Τὴν πρόταση ὑπέβαλαν οἱ καθηγητὲς Λίνος Πολίτης καὶ Βασίλης Τατάκης, γεγονός ποὺ ἀποτυπώνεται καὶ στὸ ἐπίσημο ψήφισμα, ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ πρωτόκολλο. Οἱ δύο καθηγητὲς ἐπικαλοῦνταν τρεῖς λόγους γιὰ τὴ βράβευση τοῦ Σεφέρη: α. τὴν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εὐδόκιμη καλλιέργεια τοῦ ποιητικοῦ λόγου, β. τὴν ἀνάδειξη τῆς ἑλληνικότητος μέσω τοῦ ἔργου του καὶ γ. τὴ μεγάλη τιμὴ ποὺ πρόσφερε στὴν ἑλληνικὴ ποίηση λαμβάνοντας τὸ βραβεῖο Νόμπελ. Ἡ πρωτοβουλία ἀνήκε στὸν Λίνο Πολίτη ποὺ τὸν γνώριζε ἀπὸ παλιά, καθὼς ἦταν συμμαθητὴς με τὸν μικρότερο ἀδελφὸ τοῦ Σεφέρη, τὸν Ἄγγελο. Ἡ ἀπονομὴ τοῦ τίτλου πραγματοποιήθηκε στὶς 16 Ἀπριλίου 1964, στὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ (παλαιοῦ) κυρίου τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Δὲν ἦταν πάντως ἡ πρώτη φορά ποὺ ὁ Σεφέρης ἀνακηρύχθηκε ἐπίτιμος διδάκτορας σὲ πανεπιστήμιο, ἀφοῦ εἶχε προηγηθεῖ τὸ 1960 τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Κέμπριτζ (στὴν ἔδρα τῆς Λογοτεχνίας). Μετὰ τὸ Νόμπελ θὰ τὸν τιμήσουν με τὸν ἴδιο τίτλο ἡ Ὁξφόρδη καὶ τὸ Πρίνστον.

Λάμπρος Βαρελάς

Ἡ κινηματογραφικὴ «ἀμηχανία» τοῦ Σεφέρη

Ἄν ὁ Σεφέρης ζοῦσε σήμερα, πῶς θὰ σχολίαζε ἄραγε ὅλη αὐτὴ τὴν κατσοχὴ τῆς εἰκόνας καὶ τῶν μέσων κοινωνικῆς δικτύωσης στὴν ἐπικοινωνία, ἢ τὴ ραγδαία ἐπέλαση τῆς τεχνικῆς νοημοσύνης, ἀκόμη καὶ στὸν χώρο τῆς λογοτεχνικῆς δημιουργίας; Ὑποθέτω ἀπορριπτικά, ἢ στὴν καλύτερη περίπτωση ἐπιφυλακτικά, ὅπως περίπου ἔκρινε καὶ τὸν κινηματογράφο ὡς μορφή τέχνης. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ ἀναφορὲς του στὴν ἔβδομη τέχνη εἶναι ἐλάχιστες: δύο δοκίμια, λίγοι στίχοι καὶ κάποιες σχετικὲς καταγραφὲς στὸ ἡμερολόγιό του. Οἱ περισσότερες με ἀρνητικὸ πρόσημο, καθὼς ἡ μεγάλη ὀθόνη ταυτίζεται ἀπαξιώτικα με τὸν κόσμο τῶν σκιῶν, τῆς ἀπάτης καὶ τῆς διανοητικῆς νάρκωσης. «Φεγγάρι καὶ κινηματογράφος, φαντάσματα καὶ πνιγερός ἀνήμπορος λιμιώνας», μονολογεῖ τὸ ποιητικὸ του προσωπεῖο, ὁ Μαθιὸς Πασκάλης. Γιὰ τὸν Σεφέρη, ὁ κινηματογράφος ἀποτελεῖ μιὰ ἐπιπόλαια, ἀφελεῖ, μικροαστικὴ ἐκτόνωση, μιὰ μαζικὴ βιομηχανία ποὺ ἀποσκοπεῖ στὸ ὑλικὸ κέρδος μέσω τῆς ἀποχύνωσης τοῦ κοινῶν. Βέβαια, ὁ Σεφέρης λαμβάνει ὑπόψη του μόνο τὴν πολυτελεῖ ἐκδοχὴ τῶν ταινιῶν τοῦ Hollywood, καθὼς φαίνεται ὅτι ἀγνοεῖ τὴν καλλιτεχνικὴ πρωτοπορία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κινηματογράφου στὸν Μεσοπόλεμο: τὸν γερμανικὸ ἔξπρεσιονισμό, τὶς πειραματικὲς ντανταϊστικὲς ταινίες ἢ τὶς σουρεαλιστικὲς τοῦ Μπουνιουέλ καὶ τοῦ Κοκτώ. Ἴσως, γι' αὐτὸ συμπεραίνει ὅτι ἡ πνευματικότητά στὸν κινηματογράφο εἶναι ἀνύπαρκτη, ἐνῶ τὶς περισσότερες φορές δὲν μπορεῖ νὰ παράγει ὑψηλὴ ἢ πρωτότυπη τέχνη.

Ἄν ὁ Σεφέρης ζοῦσε σήμερα, μάλλον θὰ δυσαναχετοῦσε με τὶς ψηφιακὲς ὑπερπαραγωγὲς τύπου Avatar ἢ τὶς ἔξπρεσιονιστικὲς ἐρμηνεῖες τῶν ἡθοποιῶν σὲ ψυχογραφικὲς ταινίες τύπου Joker θὰ τὸν ἔβλεπαν περισσότερο οἱ ταινίες μικροῦ μήκους, ὅπου ἡ δράσις ὑποχωρεῖ καὶ ὑποτάσσεται στὴν ποιητικότητά τῶν εἰκόνων καὶ σὲ μιὰ πιὸ καλλιτεχνικὴ φωτογραφία. Ἄλλωστε, καὶ στὸ δοκίμιό του γιὰ τὴν κινηματογραφικὴ μεταφορά τοῦ Φονικοῦ στὴν Ἐκκλησιά τοῦ Ἐλιοτ στὴ μεγάλη ὀθόνη, ἐξάγει ὡς ἀρετὲς τῆς ταινίας τὸ ἀπέριττο τῆς σκηνοθεσίας, τὴ ζυγισμένη θερμὴ τῶν ἐρμηνεῶν καὶ τὴν ἀδρὴ ἀπλότητα τῶν εἰκόνων. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, θὰ τὸν κούραζαν καὶ τὰ ἐπαναλαμβανόμενα μονότονα πλάνα τῶν λεγόμενων «ποιστικῶν» ταινιῶν, καθὼς σχολιάζει ὅτι ἡ ἐπανάληψη τῆς εἰκόνας δὲν κινηματογραφεῖ τὸ ἴδιο ἀποτελεσματικά, ὅπως τὰ ρεφρέν τῶν στίχων ἢ οἱ μουσικὲς ἐπιποδοί.

Ἄν καὶ εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ κινούμενη εἰκόνα δὲν χωρεῖ εὐκολὰ στὴν αἰσθητικὴ τοῦ Σεφέρη (μάλλον τὸν φοβίζει ἢ παντοδυναμία της), ἢ κριτικὴ του δεξιοῦ καὶ τὸ στοχαστικὸ τοῦ βάθος δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν καὶ νὰ τὴν ἀπορρίψει ἐντελῶς. Τὸν ἐνδιαφέρει, γιὰ τοὺς νέους ὄρζοντες ποὺ ἀνοίγει στὴν ὀπτικὴ συνείδηση, καθὼς καὶ γιὰ τὸ πῶς θὰ μποροῦσε ὁ ποιητικὸς λόγος νὰ ἀποτυπωθεῖ ἀποτελεσματικά στὸν κινηματογράφο καὶ μέσω αὐτοῦ τοῦ μαζικοῦ μέσου νὰ προωθηθεῖ στὸ εὐρὸ κοινὸ.

Ὁ Σεφέρης, λοιπόν, ἀποτιμᾷ τὸν κινηματογράφο, συγκρίνοντάς τον με τὴν ποίηση, καὶ τὸν βρίσκει ἑλλιπῆ. Προφανῶς, τὸν ἀδικεῖ, ἂν σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι εἶναι μιὰ σχετικὰ πρόσφατη τέχνη, με ἀναφομιώτα καὶ ἀνεπεξέργαστα ἀκόμη ἐκφραστικὰ μέσα, σὲ σχέση με τὴν ποίηση. Τὸ βασικὸ, ὅμως, ἐρώτημα ποὺ ἀξίζει νὰ τίθεται—καὶ τὸ θέτει ὁ Σεφέρης, παρὰ τὴν κινηματογραφικὴ του «ἀμηχανία»—κάθε φορά ποὺ ἐρχόμαστε ἀντιμέτωποι με μιὰ καινοφανῆ μορφή ἔκφρασης (βλ. τεχνητὴ νοημοσύνη, ὀπτικοακουστικὰ καὶ ψηφιακὰ μέσα), εἶναι κατὰ πόσο αὐτὴ ἡ καινοτομία ὑπηρετεῖ καὶ προάγει τὴ μοναδικότητα καὶ τὴν ἀλληλεγγύη τοῦ Ἀνθρώπου.

Γιώργος Δελιόπουλος,
ποιητὴς—συνδ/ντὴς περ. καρυσθραύστis

Σεφεροπαπαδιαμαντικὸ ὄνειροπόλημα: «Τὸ ὀριστικὸ βιβλίον γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη»

Νὰ ἦταν νὰ βρισκόταν, λέει, τὸ κείμενο τοῦ Σεφέρη γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη! Νὰ εἶχε βρεθεῖ, θαυματουργικῶς, σὲ κάτι ἐπισκευαστικὲς ἐργασίες στὴν οἰκία τῆς ὁδοῦ Ἄγρας ἢ στὸν πάτο ἐνὸς κιβωτίου τῆς Βικελαίας μετὰ ἀπὸ ἐξονυχιστικὴ ἔρευνα τοῦ Καβαλιεράκη. Μπορεῖ νὰ βρισκόταν, πάλι θαυματουργικῶς, στὰ κατάλοιπα τοῦ μοναδικοῦ Τάκη Πριόνη τῆς «Δωδώνης» τῆς νεωτέρας, ὅχι τῆς ἀρχαίας, τοῦ ἱστορικοῦ βιβλιοπωλείου τῆς Ἀσκληπιοῦ, ὅχι τῆς ἄλυσιδας θεικοῦ παγωτοῦ, με τὴ σημεῖωση νὰ δοθεῖ στὸν φίλο του Παντελὴ Μπουκάλα διὰ τὰ περαιτέρω. Θὰ ἦταν, κατὰ τὴν Μαρία Καραβία, ἢ ὅποια συζήτησε με τὸν Σεφέρη ἐν ὄψει μιᾶς συνέντευξης γιὰ τὴν τηλεοπτικὴ ἐκπομπὴ τῆς «Θέματα τέχνης», τὴν ἀνοίξη τοῦ 1967, λίγο πρὶν ἔλθει ἡ δικτατορία, «τὸ ὀριστικὸ βιβλίον γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη»:

«Ἡ συζήτηση γύρω ἀπὸ τὸν Παπαδιαμάντη πῆρε τὴ μορφή ἐξομολογητικοῦ αὐτοσχεδιασμοῦ, με σκόρπιες μνημεις, εἰκόνες, συγκινήσεις, λέξεις, κατανύξεις, ποὺ ἀρπάζουν ξαφνικὰ καὶ ἀνεξήγητα κάθε ἄνθρωπο, καὶ πρέπει νὰ τοῦ δοθεῖ μιὰ τέτοια στιγμὴ εὐφορίας καὶ αὐτοσυνειδήσεως γιὰ νὰ καταλάβει “γιατί” καὶ ἀπὸ “ποῦ”. Μοῦ εἶπε τότε πῶς γράφει ἕνα βιβλίον γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη, καὶ πῶς ἀσχολεῖται τώρα μέρα—νύχτα μ’ αὐτό. Πίστευα πάντα πῶς θὰ ἦταν τὸ ὀριστικὸ βιβλίον γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη. [...] Με ρώτησε ξαφνικὰ ἂν ἀγαπῶ τὸν Παπαδιαμάντη. Ἄν οἱ νέοι ἀγαποῦν τὸν Παπαδιαμάντη. Τοῦ εἶπα πῶς γιὰ μένα ὁ Παπαδιαμάντης βρισκόταν πολὺ κοντὰ στὸν Γκόγκολ. Πῶς ἔβλεπε τοὺς ἀνθρώπους του, ἀκόμα καὶ τὰ βάσανά τους, μ’ ἕνα ὑπολαθάνον χιοῦμορ. Γέλασε καὶ θυμήθηκε τὴ γριά ποὺ φτιάχνει τηγανίτες στὶς “Νεκρὲς ψυχές”. Ἀλλὰ εἶχε μιὰν ἐπιμονὴν παράξενη καὶ σκληρὴ ὅσο μποροῦσε τὶς λεπτομέρειες: “Κι ἡ γλώσσα; Εἶναι ἐμπόδιο ἢ γοητεία; Ναι, ἀλλὰ πῶς μπορεῖ νὰ γοητευθεῖ ἀπὸ τὴ γλώσσα, ἂν εἶναι ἀπομακρυσμένος ἀπὸ τὴ θρησκεία καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ γλώσσα;”»

Ἄν βρισκόταν τὸ «ὀριστικὸ βιβλίον γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη» θὰ πανηγύριζαν με ἀνεκλάλητη χαρὰ, μετ’ ἀρρήτου ἠδουπαθείας, ὅχι μόνον οἱ περὶ τὸν Παπαδιαμάντη μελετητὲς ἢ ἡ γενετήριά του Σκιαθὸς, ἀλλὰ δικαίως καὶ τὰ Καρπενήσια καὶ τὰ Ἄγραφα τῆς Εὐρυτανίας: εἶχαν συγγενέσει με τὸν Σεφέρη καθὼς ἢ Ἰωάννα, ἀδελφὴ τοῦ ποιητοῦ, ἦλθε εἰς γάμου κοινωνίαν με τὸν ἀείμνηστο Κωνσταντῖνο Τσάτσο τὸν Καρπενησιώτη, με ἀπώτερη καταγωγή ἀπὸ τὰ Ἄγραφα τῆς Εὐρυτανίας, τὸν λόγιο, ἀκαδημαϊκὸ καὶ ἐπὶ πενταετία (1975-1980) Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας. Ὁ Σεφέρης, μαζί με τὸν ἐπ’ ἀδελφῆ γαμπρὸ του ἐπισκέφθηκαν τὸ 1930 τὴ Σκιάθου τοῦ Παπαδιαμάντη: ταξίδι στὸ ὅποιο ἀναφέρεται ἀρκετὰ ὁ Σεφέρης στὸ ΜΕΡΕΣ Α’. Ὁ Κων. Τσάτσος θυμᾶται, μεταξὺ ἄλλων, ἀπὸ τὴν κοινὴ ἐπίσκεψή τους στὴ γενετήρια τοῦ Παπαδιαμάντη, στὰ 1941:

«Καὶ ὁ Σωτήρης, μακαρίτης εἶναι τώρα ὁ βιολιτζῆς τοῦ χωριοῦ ποῦχε ἀστεφάνωτη τὴ Γερακὴ καὶ κανέναν δὲν τὸν ζύγανε, σὰν ἕναν “παρालειπόμενον” κι αὐτὸς ἀπὸ τὴν μεγάλη πινακοθήκη τῶν σκιαθῶν τύπων. Τὸ βράδυ, με τὸν Σεφέρη, τὸν ποτίζαμε κοκκινέλι καὶ μᾶς διηγόταν—ἄς τὸν ἄκουαν μερικοὶ γραμματικίζουμένοι καὶ μάθαιναν πῶς μπρὸς στὸ περιβόλι του πρὸς τὸ Ἐξάνεμο, καθὼς κοιμᾶται ἔξω, κάτω ἀπ’ τὴν καρυδιά του, βλέπει στὸ φεγγάρι νὰ βγαίνουν οἱ νεράδες καὶ νὰ στήνουν στὰ χωράφια χορὸ. Αὐτὸς καμωνόταν πῶς δὲν τὶς φοβότανε, γιατί ἦταν σαββατογεννημένος καὶ ἀναποδογεννημένος. Καὶ καθὼς τᾶλεγε φαφούτικα, θαρροῦσα πῶς εἶχε παρώρα δραπετεψέει ἀπὸ κάποιο ἀγνωστο χειρόγραφο τοῦ Παπαδιαμάντη, καὶ βρουκολάκιαζε κοντὰ μας. Καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν παραμυθίαια μαγικὴ. Ἦταν ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ Παπαδιαμάντη, ἡ ἀλήθεια του, ἡ ζωὴ του, ἂν ὅχι μέσα μας, γιατί εἴμασταν ἀλλιώτικοι ἄνθρωποι ἐμεῖς ὅμως γύρω μας, ζεστὴ καὶ οἰκεία, καὶ πολὺ—πολὺ κοντὰ μας.»

Πλὴν τὸ ποθοῦμενο, τὸ ζητούμενο, τὸ ἄμορον χειρόγραφο δὲν βρέθηκε οὔτε ἐκ τοῦ προχείρου οὔτε καθαρογραμμένο, ὅπως συνήθιζε ὁ Σεφέρης νὰ στέλνει τὰ ἔργα του. Καὶ πάνω στὴν παπαδιαμαντικὴ ἐργασία τοῦ Σεφέρη σωρεῦθηκαν δεκαετίες, χρόνια, μῆνες, μέρες καὶ ὥρες: σὰν τὶς πιθαμὲς τοῦ χιονοῦ στὸ σῶμα τοῦ μπαρμπα-Γιαννίου στὸ διήγημα τοῦ Παπαδιαμάντη «Ὁ Ἐρωτὰς στὰ χιόνια» καὶ ἔγιναν σεπτὴ σινδόνα, σάβανο, κιβούρι τοῦ παπαδιαμαντικοῦ γραπτοῦ τοῦ Σεφέρη καὶ ποιδὲ ἄραγε γνωρίζει ἂν ποτὲ θὰ φανερωθεῖ τὸ «ὀριστικὸ βιβλίον γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη».

Ντίνος Ἀγραφιώτης

Πρῶιμα μικρὰ σεφερικά

Β. Π. Καραγιάννης

Ἡ φωτογραφία Νύχτα πλῆθι στὴ θάλασσα. Σκῆλα στὰ Βουρλά, Σαντζάκι Συμῶνης (Ἰζμὴρ) 2001. Παγκόσμιο συνέδριο 100 χρόνια Σεφέρης. Ἡ Ρέα Γαλιάνη λαμπερὴ, νεότατη, ὁ Ρόντρικ Μπῆτον ὁ βιογράφος, Ἡ ἀναξίτητος μου ἀφημένη στὸ τίποτα. Ὁ Γιωργῆς Παυλόπουλος ξηγεῖ (τὸν ρώτησα) γιατί στὴν 7η ἐκδοσὴ τῶν ποιημάτων τοῦ Σ. (1967), παραλείφθηκαν ἀπὸ τὴν ἐνόητα «Σημειώσεις γιὰ μιὰ ἐβδομάδα» ἢ Τρίτη καὶ ἢ Τετάρτη. Διότι παρέπεσαν στὸ τυπογραφεῖο. Ἡ τράπεζα ἔγεμε τσιπούρες καὶ ἔξοχα καλαμαράκια.

Τὸ βιβλίον Στὴν ΣΤ΄ Γυμνασίου ἀπὸ μιὰ Διεθνή Λέσχη Βιβλίου (HELLAS ibc) τῆς ὁποίας ἤμουν μέλος (εἶχα ἦδη πάρει τοὺς «Προσανατολισμούς» τοῦ Ἑλύτη, ἐκδ. Γαλιξία, ὄρχ. 30) ἀγόρασα τὰ «Ποιήματα» ἐκδ. ἔβδομη, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔλειπαν ἢ ποιητικὴ Τρίτη καὶ Τετάρτη. Μ’ αὐτὴν τὴν ἐκδοσὴ καὶ ἔλλειψη «μεγάλωσα». Παραμονὴ διακοπῶν Χριστουγέννων ὁ φιλόλογός μας Γ. Μπατζίης—μύρο τὸ χῶμα ποὺ τὸν σκέπασε—μᾶς διάβαζε τὸ «Φονικὸ στὴν ἐκκλησία» τοῦ Τ. Ἐλιοτ μτρφ. Γ. Σ. Ἄκουγα συνεπαρμένος... Ἐφευλλίζαμε με τὸ συγκατακοινο στὸ θρανὸ κρυφὰ τὰ «Ποιήματα» ἐπὶ τῶν γονάτων ἀνοιγμένα. Ὁ Μιχ. Καραμάνης ἔκανε σταθμάρχη τοῦ ΣΕΚ στὴ Σκύδρα καὶ Ἐδέσσα καὶ ἀργότερο νομάρχης Πέλλης. Μάθαινα νέα του ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ του Σιμεὼν σταθμάρχη στὸν ΟΣΕ Κοζάνης ὅταν ἡ πόλη εἶχε τραῖνο. Πέθανε λίαν νέος ὁ δόλιος...

Μιὰ φορά εἴχαμε γυρῶσει ἀπὸ σχολικὴ ἐκδρομὴ καὶ μοῦ εἶχαν περισσέψει 60 δραχμὲς. Πήγα στὸ Βιβλιοπωλεῖο Ἄφολ Παπαϊωάννου, ποὺ ἦταν τότε ὁ σωτηρὸς μου τρόπος συνύπαρξης με τὰ βιβλία καὶ ἀγόρασα τὴν «Ἐρημὴ Χώρα». Κάτι με ἔπεισε ἐκεῖνη τὴν ὥρα σωματικὸ, στηθικὸ, πλευρικὸ, ὁ πιστὸς μου σύντροφός τοῦ πόνου καὶ τῆς δυσανεξίας γιὰ δε-

κάδες χρόνια. Ἐνῶσα ἐρμητὰ καὶ φόβο, ὅ,τι δηλαδὴ περίπου κατάλαβα, ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀπὸ τὸ βιβλίον.

Πίσω. Ἀπριλῆς 1969 ἀρχίζω ν’ ἀγοράζω τὴ «Νέα Ἑστία» ὄρχ. 10. Μαθητὴς στὶς πρῶτες τάξεις... Στὸ τχ. 1003, τὸ πρῶτο μου στὴν ἀγοραστικὴ θητεία, στὴν τελευταία του σελίδα με ψεῖρες γραμμάτια, διαβάξω αὐτὸ ποὺ εἶπαν «Δήλωση τοῦ Γ. Σεφέρη κατὰ τῆς δικτατορίας». Τὶ καταλαβαίνω; Λίγα ἔως τίποτα...

Στὴ Στὴλη ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ γράφει ὁ ἀρμόδιος: «Στὶς ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες (ἀπὸ 29 Μαρτίου) πολλὰ τὰ σχόλια γιὰ τὴν «δήλωση» Σεφέρη. Τὸ κείμενο τοῦτο, ἔγινε θέμα ἀθρογραφίας στὸν «Ἐλεύθερο Κόσμο» σειρὰ ἀρθρῶν τοῦ κ. Σάββα Κωνσταντόπουλου, στὴ ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΕΙΑ καὶ στὴν Ἑστία...»

Σεπτέμβριος 1971. Μόλις τελειώσαμε τὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις γιὰ τὸ Πανεπιστήμιο. Ἐπιστρέφω με τὸ λεωφορεῖο ἀπὸ Θεσσαλονίκη με τὸν «Ἥλιο τὸν πρῶτο» τοῦ Ἑλύτη» τὶς «Μαρτυρίες Β’» τοῦ Γ. Ρίτσου καὶ τὰ «Ποιήματα» τοῦ Ἑλύτη.

21 Σέπ. ’71. Στὴν πρώτη σελίδα τῶν Ποιημάτων διαβάξω γραμμένο με πένα κονδυλοφόρου..

«Τρίτην γεννήθη Διγενὴς καὶ Τρίτην θὰ ἀποθάνη...»

1972 «Χειρόγραφο Σεπ ’41» Τὸ βρήκα στὴ Θεσσαλονίκη τὸν καιρὸ ποὺ ἄρχιζα νὰ καταλαβαίνω πῶς ἡ νομικὴ ἐπιστήμη ποὺ σπουδάξαμε με ὀδηγοῦσε ψυχικὰ στὸ πουθενά, ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικὰ πελαγοδρομοῦσα στὰ στάδια τῆς ἀνάγνωσης. Ἦταν ὅμως μιὰ πρώτη ἐκλαμψή. Ἀλλὰ τί εἶναι αὐτό; Ἐκδ. Ἰκαρος, ἐπιμελητὴς Ἀλέξ. Εὐδὴς (:) ποιδὲ εἶναι. Ἄγνωστοι καὶ ἀγνωστοί μου. Εἴμαι κι ἀπὸ χωριό...

Στὴν αὐτὴ πόλη, 1972. «18 Κεῖμενα» «Ὁ γάτες τ’ ἄη Νικόλα» Χίλιες φορές τὸ διάβασα ἔκτοτε.

Μέρες τοῦ 1977 στρατιωτικῆς περιφέρειας στὴν πόλη. Ἀπὸ τὸ γλυκοβιβλιοδισκοπωλεῖον Ἀριστείδη Γκάργκα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Δημοκρατίας (τότε Β. Γεωργίου) ἀγοράζω τὶς «Μέρες...». Στὸ στρατόπεδο Μακεδονομάχων καὶ στὴ Βάση Στρατιωτικοῦ Ταχυδρομείου 900Α μ’ αὐτὲς μετροῦσα τὶς μέρες τὸ στρατό, ἀσχημὲς δὲν ἦταν συνολικά.

Ἄμβροστου Μεδιολάνων, 2023